

УДК 332.012.2:338.43.02
JEL I31, O13, Q18

Л. П. Казьмір

кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу розвитку територіальних громад і транскордонного співробітництва ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів
e-mail: box5@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0696-4930>

П. Г. Казьмір

кандидат економічних наук, професор кафедри геодезії та землеустрою Сумського національного аграрного університету, м. Суми
e-mail: pkazmir@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6798-5906>

**СОЦІОЕКОНОМІЧНИЙ ПІДХІД ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ**

За роки глибоких інституційних трансформацій постсоціалістичного періоду в Україні суттєво загострились проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій. У зв'язку з цим особливо актуальною потребою є модернізація системи управління сільським розвитком і перехід до селозберігаючої моделі розвитку аграрного підприємництва. У статті наголошується, що така модернізація вимагає суттєвого поглиблення й розширення свого теоретико-методологічного підґрунтя. У цьому контексті відзначено роль соціоекономіки як міждисциплінарного наукового напрямку, що сприяє глибшому розумінню економічних і соціальних аспектів сільського розвитку та їх взаємозв'язків. Розглянуто сутність, концептуальні засади й особливості практичної імплементації соціоекономічного підходу до модернізації системи управління розвитком сільських територій в умовах децентралізації владних повноважень і реформування місцевого самоврядування. Окремо наголошується на необхідності активізації процесів самоорганізації місцевих громад шляхом ширшого використання соціальних інновацій.

Ключові слова: сільські території, модернізація системи управління, новий прагматизм, селозберігаюча модель розвитку, соціоекономічний підхід, децентралізація, місцеве самоврядування, соціальні інновації.

**Kazmir L., Kazmir P. SOCIOECONOMIC APPROACH TO THE MODERNIZATION OF
MANAGEMENT SYSTEM FOR RURAL AREAS DEVELOPMENT**

During the years of profound institutional transformations of the post-socialist period in Ukraine, the problems of socio-economic development of rural areas have become significantly aggravated. In these conditions, the most urgent need is the modernization of the rural development management system and the transition to a rural-preserving model for the development of agrarian business. The paper emphasizes that such modernization requires a substantial deepening and expansion of its theoretical and methodological basis. In this context, the role of socioeconomics as an interdisciplinary scientific direction, which contributes to a better understanding of the economic and social aspects of rural development and their interrelations, has been noted. The essence, genesis, conceptual foundations and peculiarities of the practical implementation of the socioeconomic approach to modernization of the rural development management system in the conditions of decentralization of authority and the reform of local self-government are considered. It is noted that the approval of the socioeconomic approach in the management of rural development is fully consistent with the general trends of post-nonclassical development of science, one of the decisive features of which is the rapid growth of interest in the study of the interaction of complex systems of different nature and the processes of their self-organization. The following key directions of modernization of the rural development management system are provided in the paper: modernization of the management system for economic component of rural development; formation of an effective system of management of social (socio-demographic) processes that would be aimed at increasing the well-being of rural residents; system optimization of the management institutes and structures for solving a complex of administrative tasks at the state (national), regional and municipal levels. There is a special emphasis on the need to intensify the processes of self-organization of local communities through wider use of social innovations.

Keywords: rural areas, modernization of the management system, new pragmatism, village-preserving model of development, socioeconomic approach, decentralization, local self-government, social innovations.

Постановка проблеми. Останнім часом в Україні все очевидніше проявляється різновекторність динаміки розвитку сільського господарства і розвитку сільських територій (сільського розвитку): на тлі зростання валового виробництва сільськогосподарської продукції не спостерігається

активізація соціально-економічного розвитку сільських територій та підвищення рівня життя сільських мешканців. Це суттєво актуалізує потребу модернізації системи управління сільським розвитком, адже за оцінками фахівців, в Україні досі не створено цілісної системи управління соціально-

економічним розвитком сільських територій, яка б відповідала новим економічним реаліям та охоплювала всі рівні управлінської ієрархії (національний, регіональний, субрегіональний та локальний) [11].

Сучасна проблематика управління розвитком сільських територій є досить багатогранною. Поряд з вивченням існуючого стану сільських територій як об'єкта управління, аналізом причин їх деградації, конкретизацією й розподілом повноважень суб'єктів управління різних рівнів вагоме науково-прикладне значення має також розроблення теоретичних засад і методичних рекомендацій щодо модернізації всієї системи управління сільським розвитком в умовах системної трансформації економіки та сучасних глобалізаційних викликів.

Цілком очевидно, що необхідною умовою успішної модернізації системи управління сільським розвитком є вироблення не лише нової концепції управління, але й чіткої цілісної моделі її імплементації. У цьому контексті особливої уваги потребують теоретико-методологічні проблеми модернізації, оскільки від їх вдалого вирішення залежатиме як закладання міцної методологічної бази, так і формування адекватного інструментарію для здійснення конкретних управлінських дій, а глибоке осмислення сутності процесу модернізації й активізація наукового пошуку у сфері управління розвитком сільських територій сприятимуть створенню нових, більш адекватних стратегій сільського розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Західні фахівці все частіше наголошують на потребі формування «нової сільської економіки», яка б базувалась на диверсифікації економічної діяльності в сільській місцевості, та «нової парадигми» сільського розвитку в широкому трактуванні [25; 28]. Аналіз сучасного теоретичного забезпечення та кращих зразків практичної діяльності органів управління щодо активізації розвитку сільських територій у країнах Євросоюзу засвідчив формування в них нової концепції управління, що базується на пріоритеті людини, стратегічній орієнтації на розвиток місцевого самоврядування та інноваційному підході до розвитку підприємництва [5; 11].

Модернізаційна парадигма поступово здійснює експансію в нові для себе сфери теоретизування, абсорбуючи все нові й нові теоретико-методологічні підходи [14, с. 55]. Наприклад, відомий польський економіст Г. Колодко як альтернативу усталеним економічним теоріям пропонує нову конструкцію – теорію збігу обставин розвитку, предметом якої учений називає порівняльний опис і пояснення сутності та рушійних сил соціально-економічного процесу [12]. Серед детермінант нової теорії її автор виділяє міждисциплінарний підхід, у межах якого в економічних міркуваннях слід ширше використовувати досягнення історії, футурології, географії, соціології, права, психології, науки про управління та інших наук. При цьому Г. Колодко пропонує новий підхід до організації управління економікою, який базується на принципі «менше

ідеології – більше прагматизму» [12, с. 11], який автор називає новим прагматизмом.

Висвітленню проблем управління розвитком сільських територій присвячено чимало наукових праць. Однак в Україні донедавна сільську місцевість сприймали переважно як деякий «сільськогосподарський виробничий простір», а тому найчастіше в центрі уваги вітчизняних науковців та експертів опинялися проблеми організації ефективного сільськогосподарського виробництва, до яких згодом додалися ще питання, безпосередньо пов'язані з вирішенням нагальних соціальних проблем сільських мешканців, організацією раціонального використання природних ресурсів та охороною довкілля [10; 11]. Щоправда, за останні два десятиліття українські вчені суттєво поглибили вивчення проблем управління розвитком сільських територій та модернізації сільської економіки в умовах постсоціалістичних трансформацій в Україні, що можна трактувати як поступове входження досліджень за цими напрямками у загальноєвропейський і світовий контексти.

Вагомий внесок у дослідження означеної проблематики зробили О. Біттер, О. Бородіна, В. Борщевський, І. Гончаренко, Ю. Губені, В. Жук, В. Залізко, І. Залуцький, В. Липчук, О. Мороз, О. Онищенко, О. Павлов, О. Попова, Х. Притула, І. Прокопа, П. Саблук, Р. Тринько, В. Чемерис, Г. Черевко, Л. Шепотько, В. Юрчишин та інші вітчизняні вчені. На особливу увагу в цьому контексті заслуговує творча спадщина В. Юрчишина, який зробив значний особистий вклад у науково-ідеологічне забезпечення формування та розбудови новітньої аграрної політики в Україні. Зокрема, вчений неодноразово наголошував на ключовій ролі селянства в історії України та його «національній цінності» разом із сільськими поселеннями і властивими кожному з них духовним, мовним, культурним, звичаєво-побутовим та іншим сукупно взятим «націєтворчим багатством» [24, с. 7].

Зараз серед науковців спостерігається суттєве зростання зацікавленості питаннями адаптації соціоекономічного підходу до потреб модернізації системи управління сільським розвитком. Зокрема, дослідники підкреслюють зростаючу потребу соціоекономічних досліджень для забезпечення прогресивного економічного і соціального розвитку сільських територій, підвищення ефективності сільської економіки, зростання якості життя, покращення суспільної взаємодії на місцевому рівні [16; 20; 21; 24].

Серед вітчизняних науковців, які досліджували методологічні та прикладні аспекти соціоекономіки, варто відзначити таких як В. Антонюк, С. Вовканич, О. Грішнова, С. Гріневська, Г. Задорожний, Ю. Залознова, В. Лагутін, О. Новікова, О. Павлов, В. Юрчишин. Вагомий внесок у формування та розвиток теоретичних засад соціоекономіки зробили А. Етціоні, Г. Беккер, Д. Х. Вронг, Р. Дор, Д. Колеман, Р. Поснер, А. Сен, Д. Сіарс, Є. Аніміцу, Ф. Бородкін, Т. Заславська, В. Костюк, С. Сурков, В. Сухих, М. Шабанова та інші зарубіжні вчені.

Однак критичний аналіз публікацій на соціоекономічну тематику свідчить про те, що питання адаптації соціоекономічного підходу до модернізації системи управління розвитком сільських територій в умовах децентралізації владних повноважень, дерегуляції господарської діяльності та реформування місцевого самоврядування потребують поглибленого вивчення.

Мета статті – аналіз концептуальних засад соціоекономічного підходу до модернізації системи управління розвитком сільських територій, яка б відповідала ідеям нового прагматизму, та особливостей і ключових напрямів імплементації цього підходу в управлінську практику в умовах децентралізації владних повноважень і реформування місцевого самоврядування.

Основні результати дослідження. Хоча в наукових колах досі існують різні трактування самої сутності соціоекономіки, її завдань, методів досліджень, співвідношення з іншими науковими напрямами та дисциплінами, переважна більшість фахівців поділяє ключову думку про те, що визначальною ознакою соціоекономічного підходу до вирішення завдань як теоретичного, так і практичного плану є розгляд економічних і соціальних аспектів розвитку у їх нерозривній цілісності [6; 7; 9; 15; 18; 22; 23]. Зокрема, на думку М. Шабанової, соціоекономіка фокусує свою увагу на вивченні економічних аспектів відтворення соціуму та соціальних аспектів відтворення економіки, а також на їх взаємозв'язку і взаємозумовленості на різних рівнях соціальної реальності (макро-, мезо-, мікро-) [22]. Іншими словами, в центрі уваги соціоекономіки перебуває взаємний зв'язок між економікою і суспільством, економічними і соціальними аспектами функціонування і розвитку господарських одиниць різних рівнів.

Основи соціоекономіки було закладено у «платформі-мінімум» Товариства сприяння розвитку соціоекономіки (*Society for the Advancement of SocioEconomics – SASE*), що окреслила головні змістовні передумови соціоекономічного аналізу, його предмет та методи [23].

Як зазначає один із фундаторів SASE, відомий американський соціолог і філософ А. Етціоні, концептуальні та етичні засади соціоекономічного підходу дозволяють об'єднати багатьох дослідників, що тривалий час працювали в суміжних сферах [23]. І тут варто зауважити, що сьогодні на офіційному сайті SASE прямо вказується, що SASE – це міжнародна міждисциплінарна академічна організація, що об'єднує фахівців з таких дисциплін, як економіка, соціологія, політична економія, політологія, організаційні дослідження, менеджмент, психологія, право та історія¹.

Звісно, соціоекономіка виникла не на порожньому місці. Для формування її методологічних засад велике значення мали попередні напрацювання представників таких напрямів, як інституціональна, еволюційна та поведінкова економіка [23]. Тут доречно згадати слова відомого вченого-інституціоналіста О. Аузана, який справедливо

зазначає: «Якщо ми хочемо реалістичної економічної теорії, то в ній повинна діяти людина, хоч якось схожа на людину реальну. Але ж реальні люди ... дуже різні, і цю різницю теж треба якимось чином враховувати в теорії» [1, с. 19].

На думку Т. Заславської, соціоекономіка, важливим елементом предметного поля якої є людський чинник як головне джерело економічного зростання та розвитку, відкриває новий і дуже важливий напрям взаємодії економічної науки з іншими суспільними науками, що сформувався під впливом викликів практики [9].

Варто зазначити, що утвердження соціоекономічного підходу відповідає загальним трендам постнекласичного розвитку науки, однією з визначальних ознак якого є стрімке зростання інтересу до вивчення взаємодії надскладних систем і процесів їх самоорганізації [19, с. 61], а відтак – і до синергетики як до міждисциплінарного напрямку наукових досліджень, що вивчає закономірності і принципи процесів самоорганізації в системах різної природи.

За словами В. Тарасевича, постнекласична наука стимулює зростання методологічної відкритості економічних наук й інтенсифікацію їх взаємозв'язків з іншими – неекономічними науками [19, с. 63]. Тому сьогодні досить популярною є теза про те, що саме синергетична парадигма може стати своєрідним «методологічним каркасом» нової економіки, яка зможе враховувати відкритість і нерівноважність соціально-економічних систем та їх здатність до самоорганізації та саморозвитку [13].

Результати соціоекономічних досліджень мають не лише теоретичне, а й важливе практичне значення. Наприклад, Г. Задорожний вказує на те, що соціоекономічний підхід дозволяє «наблизити економічну науку до життя», сформувати «концептуально-стратегічні орієнтири та практичні рекомендації» для посилення соціальності самого господарського механізму управління економікою та національним розвитком загалом [6].

В умовах існування «деструктивних перекосів» сільського розвитку [20], адміністративно-територіальної реформи, децентралізації владних повноважень і дерегуляції господарської діяльності практична імплементація соціоекономічного підходу в систему управління розвитком сільських територій на всіх рівнях стає ще більш актуальним завданням. При цьому необхідно врахувати нагальну потребу гармонізації розвитку аграрного виробництва (зокрема, агробізнесу) та сільських територій як таких. Адже за оцінками фахівців, починаючи з 1990 р., безсистемне генерування множинності пріоритетів розвитку сільських територій супроводжувалося послідовною мінімізацією інституційної спроможності територіальних громад як основного суб'єкта розвитку сільської території та лібералізацією участі суб'єктів сільськогосподарської діяльності у соціальному розвитку сільських територій, а також фактичною втратою відповідальності цих суб'єктів за збереження, відтворення та зміцнення виробничого і природно-ресурсного потенціалу конкретних територій [8].

¹ Див. офіційний сайт SASE (<https://sase.org/>).

За останні два десятиліття представниками різних наукових шкіл пропонувалися різні моделі активізації розвитку сільських територій. Здебільшого подібні пропозиції робилися в загальному контексті рекомендацій щодо реформування аграрного устрою України. Зокрема, науковцями ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» було розроблено вітчизняну модель аграрного розвитку на основі його «соціоекономічної переорієнтації», в якій особливий акцент зроблено на тому, що модернізація аграрного сектору повинна охопити не лише оновлення матеріально-технічної бази, але й якість людського капіталу, технологічні процеси в контексті безпечного і бережливого використання природних ресурсів, виробничу і ринкову інфраструктуру [21]. Автори цієї розробки традиційно акцентують основну увагу на перспективах аграрного виробництва, відродженні його «суспільної місії», що суттєво дисонує з сучасними європейськими трендами щодо бачення перспектив сільського розвитку та рекомендаціями авторитетних міжнародних організацій у цій сфері, в яких наголос робиться на диверсифікації сільської економіки та необхідності здійснення заходів, скерованих на підвищення рівня та якості життя сільських мешканців.

Зокрема, у спеціальному виданні Організації економічного співробітництва та розвитку «Нова сільська парадигма» вказується на те, що інструменти та політика, орієнтовані на розвиток сільського господарства, формують лише окрему підгрупу широкого кола питань, що стосуються розвитку сільських територій та благополуччя їх мешканців, а «нова парадигма» повинна стосуватися як змін у політичній спрямованості, так і коригування загальної структури управління розвитком сільських територій, у тому числі за такими напрямками [28]:

- перехід від галузевого до територіального підходу в політиці сільського розвитку;
- децентралізація управління політикою розвитку на всіх рівнях;
- зосередження уваги на місцевій специфіці як засобі отримання нових конкурентних переваг (таких як зручності – екологічні чи культурні – або традиційні місцеві продукти) та квазісуспільних благах, що опосередковано підтримують місцеве підприємство;
- посилення партнерських відносин між державним, приватним і громадським секторами у розробці та впровадженні місцевої та регіональної політики.

При цьому відзначаються значні методологічні проблеми та прогалини, які потребують свого вирішення завдяки поглибленим дослідженням [28].

У цьому контексті на особливу увагу заслуговує пропозиція Я. Гадзала та В. Жука щодо запровадження селозберігаючої моделі подальшого розвитку аграрного підприємництва і сільських територій України загалом [4].

Визначальною складовою запропонованої моделі є, за словами її розробників, інститут сільського самоврядування, що на основі спільно-корпоративної власності селян організовує ефективне розпорядження місцевими ресурсами та контроль за

дотриманням підприємствами і домогосподарствами критеріїв сталого розвитку [4, с. 13].

Цікаві пропозиції щодо активізації розвитку не лише агровиробництва, а й сільських територій висловлювалися також іншими авторами. Так, на думку В. Борщевського, проблематика розвитку сільських територій не повинна обмежуватися пошуком засобів підвищення ефективності аграрного виробництва чи функціонування структурних підрозділів АПК: сільські території повинні розглядатися крізь призму системних процесів, які тут відбуваються, в усій їх багатомірності та різноплановості, а тому методологічною базою для дослідження проблем сільських територій України та розробки стратегічних пріоритетів їхнього розвитку має стати комплексний підхід, що ґрунтується на використанні наукового інструментарію, сформованого економічною теорією, соціологією, психологією, культурологією, математикою тощо [3].

Цю позицію поділяє О. Павлов, який зазначає, що розширення тематичного дослідницького поля «сільськотериторіальної проблематики» до меж міжгалузевого потребує розроблення нової міждисциплінарної наукової галузі, яка була б більш адекватною до природи й структурної будови об'єкта дослідження, яким є сільські території [16]. На думку згаданого автора, таким вимогам відповідає руралістика, яка вивчає суспільний процес, що відбувається в межах сільських територій у всіх його проявах із застосуванням філософських, загальнонаукових і спеціальних методів [16, с. 57].

У цьому ж контексті досить інформативними є результати досліджень західних фахівців щодо можливостей гармонізації засад ринкової економіки з принципами моралі та комунітарної етики [26]. Водночас окремі науковці звертають увагу на потребу зміни пріоритетів у плануванні місцевого розвитку загалом (а, отже, і сільських територій у тому числі) та активізації процесів самоорганізації місцевих громад шляхом ширшого використання соціальних інновацій [2; 27].

На думку О. Бородіної, соціальні інновації у контексті сільського розвитку – це «громадські ініціативи щодо поліпшення сільського життя, які виникають і розвиваються на локальному рівні ... та забезпечують мультиплікативний вплив на економічний розвиток громади і території» [2, с. 75]. Процитована щойно дослідниця вважає, що сферою впровадження соціальних інновацій можуть бути структурні та організаційні зміни, а також зміни у фінансуванні та у відносинах між зацікавленими сторонами і територіями [2].

На нашу думку, модернізація системи управління розвитком сільських територій повинна орієнтуватися на нову концепцію їх подальшого розвитку – багатфункціонального за формою та збалансованого за змістом [29]. При цьому нова концепція управління розвитком сільських територій повинна містити не лише чітке визначення цільових (а фактично – ціннісних) орієнтирів у функціонуванні оновленої системи управління, а й методи формування (чи трансплантації) сучасних інститутів управління, які б найповніше враховували економічні, соціальні,

політичні та ментально-культурні аспекти розвитку не лише окремих територій, а й України загалом [10; 29].

Концептуальні засади модернізації системи управління розвитком сільських територій в умовах інституційних трансформацій постсоціалістичного періоду досить детально було проаналізовано в роботах [10; 11], тому тут лише зазначимо, що серед детермінант перспективної системи управління розвитком сільських територій варто виділити такі: цілі управління, орієнтовані на стратегічний розвиток території; максимальне задоволення потреб місцевого населення та забезпечення необхідних умов для збереження природного середовища як головний орієнтир в управлінні; здатність адаптації до змін; широке використання новітніх технологій менеджменту та інновацій для досягнення поставлених цілей [11].

Отже, дещо перефразовуючи В. Сухих [18], можна стверджувати, що модернізація системи управління розвитком сільських територій з точки зору соціоекономіки передбачає потребу концентрації активних управлінських зусиль і впливів на трьох ключових напрямках:

- модернізації системи управління економічною складовою сільського розвитку, що в підсумку повинно призвести до економічного зростання;
- формування дієвої системи управління соціальними (соціо-демографічними) процесами, яка була б спрямована на підвищення добробуту сільських мешканців;
- оптимізація системи управлінських інститутів і структур для постановки і вирішення комплексу управлінських завдань на державному, регіональному та муніципальному рівнях.

Як наголошують вітчизняні фахівці, дієвим чинником стабілізації соціально-економічної ситуації в сільській місцевості та в Україні загалом, подолання суперечностей між різними рівнями влади повинна стати адміністративно-територіальна реформа. Зокрема, за словами І. Сторонянської та Х. Патицької, основні завдання децентралізації на середньострокову перспективу полягають у завершенні формування інституційно- та ресурсно-спроможних територіальних громад, у розбудові їх інфраструктури та підвищенні якості надання всього спектру публічних послуг населенню [17]. Тобто зараз мова повинна йти насамперед про зміну «ментальної моделі» як представників органів місцевого самоврядування базового рівня, так і кожного мешканця громади – відмови від патерналістських очікувань і розуміння власної відповідальності за громаду [17].

На наш погляд, важливою умовою успішного здійснення адміністративно-територіальної реформи є дотримання чіткої та зрозумілої на місцях моделі розподілу повноважень і завдань між органами державного управління та місцевого самоврядування усіх рівнів та організація їх співпраці на основі принципу співвідповідальності, а тому імплементація соціоекономічного підходу в практику управління сільським розвитком неодмінно сприятиме розвитку людського і соціального капіталу в сільській місцевості, а відтак – слугуватиме формуванню

необхідних передумов для відродження й активізації подальшого розвитку не лише сільських територій, але й активізації регіонального розвитку загалом.

Висновки. У теоретичному плані соціоекономіка сприяє глибшому розумінню економічних і соціальних аспектів сільського розвитку та їх взаємозв'язків. Тому використання соціоекономічного підходу при прийнятті управлінських рішень відкриває нові перспективи для генерування нових ідей щодо гармонізації сільського розвитку загалом та мобілізації необхідних ресурсів для активізації багатofункціонального розвитку сільських територій як об'єктів стратегічного для України значення.

Імплементация цього підходу в практику управління вимагає формування відповідних адаптаційних і мотиваційних механізмів на всіх рівнях. У цьому контексті на особливу увагу заслуговують питання, безпосередньо пов'язані з дослідженням механізмів самоорганізації місцевих громад і розробкою методів оцінювання взаємного впливу соціальних і економічних чинників сільського розвитку, а також з проектуванням інституційного середовища стимулювання і гармонізації розвитку сільських територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Аузан О. *Економіка всього. Як інститути визначають наше життя*. Київ: Лауріус, 2017. 144 с.
2. Бородіна О. Соціальні інновації в системі сільського розвитку: концептуальні підходи. *Економіка України*. 2010. № 9. С. 68-77.
3. Борщевський В. В. Сучасні проблеми розвитку сільських територій України та концептуальні підходи до їх вирішення. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*: зб. наук. пр. 2011. Вип. 6(92). Сучасні проблеми розвитку сільських територій. С. 3-9.
4. Гадзало Я. М., Жук В. М. *Наукові основи розвитку аграрного підприємництва та сільських територій за селозберігаючою моделлю*: наукова доповідь. Київ: ННЦ ІАЕ, 2015. 40 с.
5. Губені Ю. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики. *Економіка України*. 2007. № 4. С. 62-70.
6. Задорожний Г. В. О методологических основаниях познания и становления социальной экономики. *Соціоекономіка*: зб. наук. пр. 2010. С. 48-70.
7. Залознова Ю. С. Соціоекономіка як інноваційна модель управління суспільними системами. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 136-141.
8. Залуцький І. Р. Актуалізація пріоритетів державної політики розвитку сільських територій. *Регіональна економіка*. 2011. № 2. С. 51-59.
9. Заславская Т. Соціоекономіка как актуальное основание междисциплинарной интеграции (О книге М. Ф. Шабановой «Соціоекономіка»). *Вопросы экономики*. 2013. № 1. С. 1-17.
10. Казьмір Л. П. Гносеологічні аспекти модернізації системи управління соціально-економічним розвитком сільських територій регіону.

Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК. 2011. № 18(2). С. 237-243.

11. Казьмір П. Г., Ступень М. Г., Казьмір Л. П. Концептуальні засади модернізації системи управління розвитком сільських територій. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр.* 2011. Вип. 6(92). Сучасні проблеми розвитку сільських територій. С. 81-90.

12. Колодко Г. Від ідеології неолібералізму до нового прагматизму. *Економіка України.* 2010. № 9. С. 4-11.

13. Кочубей Н. В., Кочубей Р. В. Синергетическая методология исследования социально-экономических систем в условиях информационного общества. *Социально-экономические проблемы информационного общества.* Сумы: Университетская книга, 2005. С. 313-331.

14. Монастирський Г. Л. *Модернізаційна парадигма управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня:* монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2010. 464 с.

15. Новікова О. Ф. Соціоекономіка: потреба становлення й розвиток в Україні. *Соціоекономіка: зб. наук. пр.* 2009. С. 6-22.

16. Павлов О. І. Агроекономічний, фізіоекономічний, соціоекономічний та руралістичний підходи до дослідження сільських територій. *Економіка АПК.* 2016. № 1. С. 56-63.

17. Сторонянська І. З., Патицька Х. О. Проблеми та напрями оптимізації процесу формування ОТГ: за результатами першого етапу адміністративно-фінансової децентралізації. *Регіональна економіка.* 2017. № 4. С. 5-13.

18. Сухих В. А. Теоретико-методологические и научно-практические основы формирования социоекономики в пространстве региона. *Соціоекономіка: зб. наук. пр.* 2009. С. 23-38.

19. Тарасевич В. Постнекласична наука та економічна теорія. *Економіка України.* 2004. № 2. С. 59-65.

20. Тринько Р. *Проблемні вектори соціально-економічного розвитку України:* монографія. Львів, 2014. 412 с.

21. *Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація:* наук. доп. / ред. В. М. Гець, О. М. Бородіна, І. В. Прокопа; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. Київ, 2012. 56 с.

22. Шабанова М. А. Социоекономика: от парадигмы к новой науке. *Общественные науки и современность.* 2006. № 1. С. 121-133.

23. Этциони А. Социоекономика: дальнейшие шаги. *Экономическая социология.* 2002. Т. 3. № 1. С. 65-71.

24. Юрчишин В. В. До проблеми системної переорієнтації розвитку агросфери на засадах соціоекономіки. *Економіка АПК.* 2013. № 11. С. 6-17.

25. Drabenstott M., Henderson J. A New Rural Economy: A new role for public policy. *Management Quarterly.* 2006. Vol. 47. No. 4. P. 4-18.

26. Kapur B. K. Harmonization between communitarian ethics and market economics. *Journal of Markets and Morality.* 1999. Vol. 2. No. 1. P. 35-52.

27. Moulaert F., Martinelli F., Swyngedouw E., Gonzalez S. Towards alternative model(s) of local innovation. *Urban studies.* 2005. Vol. 42(11). P. 1969-1990.

28. *OECD Rural Policy Reviews. The New Rural Paradigm: Policies and Governance.* Paris, 2006. 130 p.

29. *Transformation Processes in the Western Ukraine – Concepts for a Sustainable Land Use* / M. Roth, R. Nobis, V. Stetsiuk, I. Krullov (Eds.). Berlin: Weißensee Verlag, 2008. 602 p.

References

1. Auzan, O. (2017). *Ekonomika vsyoho. Yak instytuty vyznachayut' nashe zhyttya [Economics of all. How institutes define our life].* Kyiv: Laurus. [in Ukrainian].

2. Borodina, O. (2010). Sotsial'ni innovatsiyi v systemi sil's'koho rozvytku: kontseptual'ni pidkhody [Social innovations in the system of rural development: conceptual approaches]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 9, 68-77. [in Ukrainian].

3. Borshchevskyy, V. V. (2011). Suchasni problemy rozvytku sil's'kykh terytoriy Ukrayiny ta kontseptual'ni pidkhody do yikh vyrishennya [Modern problems of development of Ukrainian rural areas and conceptual approaches to their solution]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine]:* Vol. 92(6). Suchasni problemy rozvytku sil's'kykh terytoriy [Modern problems of rural areas development] (pp. 3-9). [in Ukrainian].

4. Hadzalo, Ya.M., & Zhuk V.M. (2015). *Naukovi osnovy rozvytku ahrarnoho pidpryyemnytstva ta sil's'kykh terytoriy za selozberihayuchoyu modellyu [Scientific fundamentals of agrarian entrepreneurship and rural areas development for a rural-preservation model]:* Scientific report. Kyiv: NSC IAE. [in Ukrainian].

5. Hubeni, Yu. (2007). Rozvytok sil's'kykh terytoriy: deyaki aspekty yevropeys'koyi teorii i praktyky [Rural development: some aspects of european theory and practice]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 4, 62-70. [in Ukrainian].

6. Zadorozhnyy, G. V. (2010). O metodologicheskikh osnovaniyakh poznaniya i stanovleniya sotsial'noy ekonomiki [On the methodological foundations of cognition and the formation of the social economy]. In *Sotsioekonomika [Socioeconomics]:* (pp. 48-70). [in Russian].

7. Zaloznova, Yu. S. (2015). Sotsioekonomika yak innovatsiyina model' upravlinnya suspil'nymy systemamy [Socioeconomics as an innovative model of management of social systems]. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky – Global and National Economic Problems*, 4, 136-141. [in Ukrainian].

8. Zalutsky, I. R. (2011). Aktualizatsiya priorytetiv derzhavnoyi polityky rozvytku sil's'kykh terytoriy [Actualization of the priorities of the state policy of development of rural territories]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 2, 51-59. [in Ukrainian].

9. Zaslavskaya, T. (2013). Sotsioekonomika kak aktual'noye osnovaniye mezhdistsiplinarnoy integratsii [Socio-economics as an actual basis for interdisciplinary integration] (On book of Shabanova, M. F. Socio-economics). *Voprosy ekonomiki – Economics Issues*, 1, 1-17. [in Russian].
10. Kazmir, L. P. (2011). Hnoseolohichni aspekty modernizatsiyi systemy upravlinnya sotsial'no-ekonomichnym rozvytkom sil's'kykh terytoriy rehionu [Epistemological aspects of modernization of the system of social and economic development of the rural areas of the region]. In *Visnyk L'vivs'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika APK [Bulletin of the Lviv National Agrarian University. Series Economy of AIC]*: Vol. 18 (2) (pp. 237-243). [in Ukrainian].
11. Kazmir, P. G., Stupen, M. G., & Kazmir, L. P. (2011). Kontseptual'ni zasady modernizatsiyi systemy upravlinnya rozvytkom sil's'kykh terytoriy [Conceptual principles of modernization of the development management system of rural territories]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine]*: Vol. 92(6). Suchasni problemy rozvytku sil's'kykh terytoriy [Modern problems of development of rural areas] (pp. 81-90). [in Ukrainian].
12. Kolodko, G. (2010). Vid ideolohiyi neoliberalizmu do novoho prahmatyzmu [From the ideology of neo-liberalism to a new pragmatism]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 9, 4-11. [in Ukrainian].
13. Kochubey, N. V., & Kochubey, R. V. (2005). Sinergeticheskaya metodologiya issledovaniya sotsial'no-ekonomicheskikh sistem v usloviyakh informatsionnogo obshchestva [Synergetic methodology for the study of socio-economic systems in the information society]. In *Sotsial'no-ekonomicheskiye problemy informatsionnogo obshchestva [Socio-economic problems of the information society]*: (pp. 313-331). Sumy: University Book. [in Ukrainian].
14. Monastyrskyy, G. L. (2010). *Modernizatsiyina paradyhma upravlinnya ekonomichnym rozvytkom terytorial'nykh spil'not bazovoho rivnya [Modernization paradigm of management of economic development of territorial communities of the basic level]*. Ternopil: Economic Thought. [in Ukrainian].
15. Novikova, O. F. (2009). Sotsioekonomika: potreba stanovlennya y rozvytok v Ukrayini [Socioeconomics: the need for formation and development in Ukraine]. In *Sotsioekonomika [Socioeconomics]* (pp. 2-16). [in Ukrainian].
16. Pavlov, O. I. (2016). Ahroekonomichnyy, fizyoeconomichnyy, sotsioekonomichnyy ta ruralistychnyy pidkhody do doslidzhennya sil's'kykh terytoriy [Agro-economic, physico-economic, socioeconomic and ruralistic approaches to the study of rural territories]. *Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex*, 1, 56-63. [in Ukrainian].
17. Storonyanska, I. Z., & Patytska, Kh. O. (2017). Problemy ta napryamy optymizatsiyi protsesu formuvannya OTH: za rezul'tatamy pershoho etapu administratyvno-finansovoyi detsentralizatsiyi [Problems and directions of optimization of the process of formation of UTC: according to the results of the first stage of administrative and financial decentralization]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 4, 5-13. [in Ukrainian].
18. Sukhikh, V. A. (2009). Teoretiko-metodologicheskoye i nauchno-prakticheskoye osnovy formirovaniya sotsioekonomiki v prostranstve regiona [Theoretic-methodological and scientific-practical bases of formation of socioeconomic in the region's space]. In *Sotsioekonomika [Socioeconomics]*: (pp. 2-16). [in Ukrainian].
19. Tarasevych, V. (2004). Postneklasychna nauka ta ekonomichna teoriya [Post-classical science and economic theory]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 2, 59-65. [in Ukrainian].
20. Trynko, R. (2014). *Problemni vektory sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Ukrayiny [Problematic vectors of socio-economic development of Ukraine]*. Lviv. [in Ukrainian].
21. Heyets, V. M., Borodina, O. M., & Prokopa, I. V. (Eds.) (2012). *Ukrayins'ka model' ahrarnoho rozvytku ta yiyi sotsioekonomichna pereoriyentatsiya [Ukrainian model of agrarian development and its socioeconomic reorientation]*: Scientific Report. Kyiv: Institute for Economics and Forecasting of Ukrainian NAS. [in Ukrainian].
22. Shabanova, M. A. (2006). Sotsioekonomika: ot paradigmy k novoy nauke [Socioeconomy: from the paradigm to the new science]. *Obshchestvennyye nauki i sovremennost' – Social Sciences and Modernity*, 1, 121-133. [in Ukrainian].
23. Etzioni, A. (2002). Sotsioekonomika: dal'neyshiy shagi [Socioeconomics: further steps]. In *Ekonomicheskaya sotsiologiya [Economic Sociology]*: Vol. 3 (1) (pp. 65-71). [in Ukrainian].
24. Yurchyshyn, V. V. (2013). Do problemy systemnoyi pereoriyentatsiyi rozvytku ahrosfery na zasadakh sotsioekonomiky [On the problem of systemic reorientation of agrosphere development on the basis of socioeconomic]. *Ekonomika APK – The Economy of Agro-Industrial Complex*, 11, 6-17. [in Ukrainian].
25. Drabenstott, M., & Henderson, J. (2006). A New Rural Economy: A new role for public policy. *Management Quarterly*, 47(4), 4-18.
26. Kapur, B. K. (1999). Harmonization between communitarian ethics and market economics. *Journal of Markets and Morality*, 1 (2), 35-52.
27. Moulaert, F., Martinelli, F., Swyngedouw, E., & Gonzalez, S. (2005). Towards alternative model(s) of local innovation. *Urban studies*, 42(11), 1969-1990.
28. *OECD Rural Policy Reviews. The New Rural Paradigm: Policies and Governance* (2006). Paris.
29. Roth M., Nobis R., Stetsiuk V., & Kruhlov I. (Eds.) (2008). *Transformation Processes in the Western Ukraine – Concepts for a Sustainable Land Use*. Berlin: Weißensee Verlag.

Надійшло 18.10.2018 р.